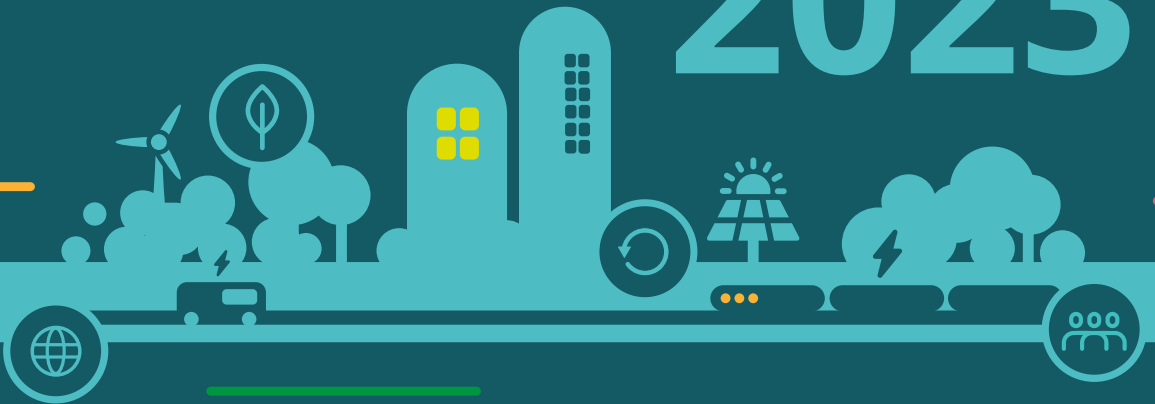

Årsrapport 2023

OECDs RETNINGSLINJER
FOR ANSVARLIG
NÆRINGSLIV

NORGES KONTAKTPUNKT
FOR ANSVARLIG
NÆRINGSLIV

Forord

Oppdaterte retningslinjer for ansvarlig næringsliv

Kontaktpunktet arbeider entusiastisk videre med oppdaterte og forsterkede retningslinjer i ryggen!

2023 ble en milepæl for OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv. Etter en omfattende prosess ble de oppdaterte retningslinjene vedtatt av Ministerrådet i juni 2023. Norge, med støtte av det norske kontaktpunktet, var en pådriver for endringene.

Retningslinjene er nesten 50 år gamle og har blitt revidert og oppdatert flere ganger. Ved forrige oppdatering i 2011 ble kapittelet om menneskerettigheter innarbeidet og samordnet med FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP).

Denne gangen var det miljøkapittelet som var gjenstand for en omfattende og nødvendig oppdatering og revisjon. Retningslinjene gir nå tydelige anbefalinger om å utøve virksomhet i tråd med internasjonale mål om klima og biologisk mangfold. Selskapene skal blant annet utføre aktsomhetsvurderinger når det gjelder klimændringer; tap av biologisk mangfold; degradering av land, marine og ferskvanns økosystemer; avskoging; luft, vann og jord-forurensning og håndtering av avfall. Dette er svært viktige oppdateringer som medfører at forventningene til næringslivet samsvarer med statenes internasjonale forpliktelser når det gjelder miljø, klima og biomangfold. På denne måten blir det slått klart fast at også næringslivet må bidra for å nå våre felles mål på dette området, og dermed delta på en aktiv måte for å løse vår tids store utfordring.

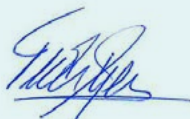
Det ble også gjort andre viktige endringer. Blant annet er beskyttelsen av utsatte grupper, herunder urfolk, styrket. Blant de utsatte gruppene som nå har fått større oppmerksomhet i retningslinjene er også menneskerettsforsvarere som tar opp kampen mot ødeleggende næringsvirksomhet. I en annen del av retningslinjene er det innført forventninger om aktsomhetsvurderinger i forbindelse med utvikling, finansiering, salg, lisensiering, handel og bruk av teknologi, herunder innhenting og bruk av data. Videre finner man

nå også anbefalinger om hvordan bedrifter forventes å gjennomføre aktsomhetsvurderinger av konsekvenser og forretningsforbindelser knyttet til *bruken* av deres produkter og tjenester.

Eksempelene viser at retningslinjene nå er modernisert slik at de er «fit for purpose» i årene som kommer. OECDs retningslinjer vil med dette forbli de ledende retningslinjene for bedrifter som vil opptre ansvarlig.

Også retningslinjenes regulering av kontaktpunktordningen ble oppdatert. Rammene for de nasjonale kontaktpunktene ble styrket, selv om retningslinjene fortsatt gir statene betydelig fleksibilitet i hvordan de nasjonale kontaktpunktene settes opp. Det er dessverre en lang vei å gå for å sikre at alle kontaktpunktene fungerer like godt. Det er da oppmuntrende at ministerrådet samtidig vedtok at alle statene som har sluttet seg til retningslinjene skal «make available human and financial resources to their NCPs so that they can effectively fulfil their responsibilities in a way that fully meets the effectiveness criteria described in the Procedures attached to this Decision, taking into account internal budget capacity and practices». Dette lover godt og må følges opp.

For Norges kontaktpunkt er de oppdaterte retningslinjene en stor inspirasjon til å fortsette arbeidet med ansvarlig næringsliv, og til å samarbeide med myndigheter, næringsliv, fagbevegelse og sivilsamfunn for å øke kunnskap og etterlevelse. Ikke minst gir de oppdaterte retningslinjene et mye bedre grunnlag for å jobbe med næringslivets ansvar for å sikre miljø og biomangfold, og – ikke minst – bedriftenes ansvar for å bidra til at vi når klimamålene til beste for kloden og fremtidige generasjoner.

Frode Elgesem
leder av Kontaktpunktet

Foto: Fredrik Naumann / Felix Features

OECDs unike retningslinjer

Et hovedmål med OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv er at næringslivet bidrar til en bærekraftig utvikling uansett hvor en opererer. Ved å gjøre aktsomhetsvurderinger i tråd med retningslinjene, kan selskaper unngå og rette opp negative konsekvenser på mennesker, samfunn og miljø. På denne måten kan selskapene også bidra til å oppfylle flere av FNs bærekraftsmål.

Retningslinjene er anbefalinger til næringslivet, og myndighetene i landene som har sluttet seg til dem har en klar forventning om at de følges. OECDs retningslinjer dekker alle områder som ansvarlige og bærekraftige virksomheter bør jobbe med:

- Åpenhet og rapportering
- Respekt for menneskerettighetene
- Arbeidstakerrettigheter
- Miljø og klima
- Antikorrupsjon
- Forbrukerinteresser
- Skatt
- Konkurransforhold
- Vitenskap, teknologi og innovasjon

Helt sentralt i OECDs retningslinjer er forventningen om at selskaper utfører aktsomhetsvurderinger. Aktsomhetsvurderinger handler om å kartlegge, forebygge, begrense og gjøre rede for hvordan bedriften håndterer faktiske og potensielle negative konsekvenser av egen virksomhet, leverandørkjede og andre forretningsforbindelser.

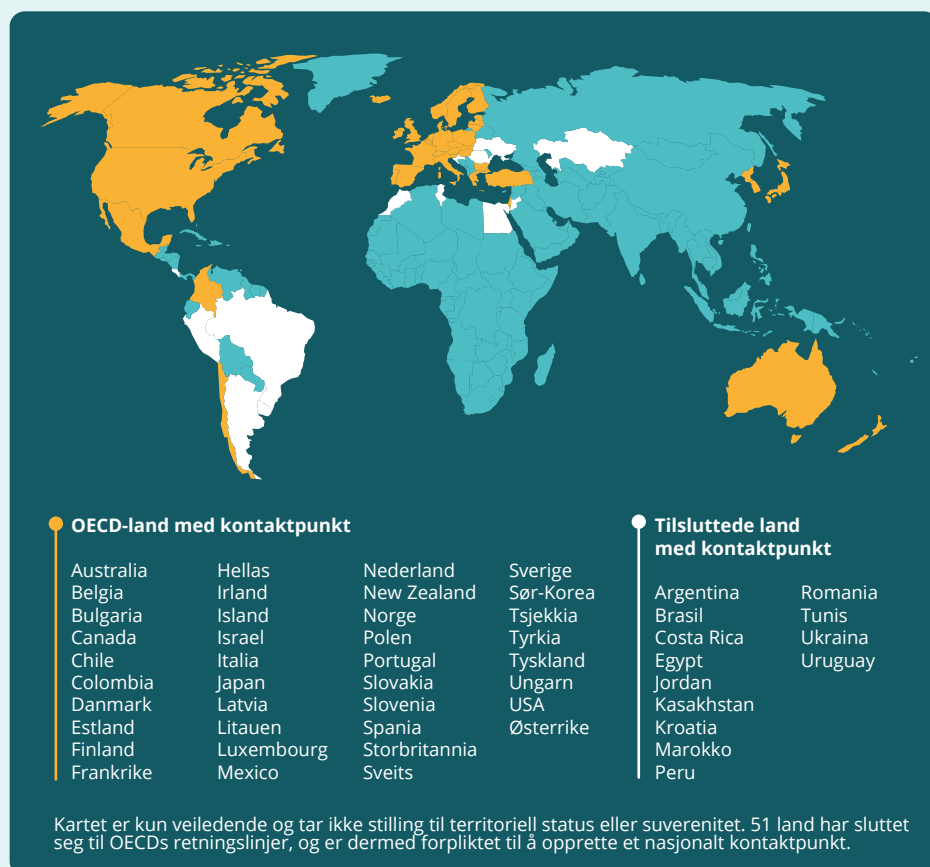
OECDs veileder for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv (2018) gir en innføring i hvordan bedrifter kan gjøre aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer.

Helt sentralt i OECDs retningslinjer er forventningen om at selskaper utfører aktsomhetsvurderinger.

51 nasjonale kontaktpunkt

OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv støttes av en unik ordning: nasjonale kontaktpunkt. Alle land som slutter seg til OECDs retningslinjer, forplikter seg til å opprette et nasjonalt kontaktpunkt. De har i oppgave å fremme OECDs retningslinjer, håndtere klagesaker og samarbeide internasjonalt. 51 land er tilsluttet retningslinjene. Sammensetningen i kontaktpunktene varierer fra land til land.

Kontaktpunktene behandler saker som angår selskaper med virksomhet i eller fra deres territorier. Formålet er å komme frem til løsninger mellom partene gjennom dialog og mekling.

Dette er Kontaktpunktet

Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv består av fire medlemmer. De oppnevnes av Utenriksdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet, i samråd med Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Finansdepartementet. De oppnevnes på grunnlag av faglig kompetanse, basert på forslag fra arbeidslivets parter (NHO og LO) og sivilsamfunnet ved Forum for utvikling og miljø.

Sekretariatet driver informasjonsarbeid om OECDs retningslinjer og aktsomhetsvurderinger, forbereder behandling av enkeltsaker for Kontaktpunktet og tilrettelegger for mekling.

Medlemmene

Frode Elgesem, leder,
lagdommer i Borgarting
Lagmannsrett

Cathrine Dehli,
produksjef, Celsia

Gro Granden,
spesialrådgiver, LO

Beate Ekeløve-Slydal,
politisk rådgiver, Amnesty
International Norge

Sekretariatet

Kristel Tonstad
sekretariatsleder
og fagdirektør

Åse Sand
seniorrådgiver

Elisabeth Andvig
seniorrådgiver

*Elisabeth Andvig jobbet i sekretariatet
frem til 19. februar 2024.*

Klagebehandling – vikarer

Dersom medlemmene anses inhabile i klagesaker, utpekes stedfortredere. Ola Mestad, Professor dr. Juris ved Universitetet i Oslo, ledet en klagebehandling som vikar for Frode Elgesem. Per Bondevik, seniorrådgiver i FOKUS, har vært vikar for Beate Ekeløve-Slydal i behandlingen av to saker. Katarina Sætersdal, seniorrådgiver i NHO, var vikar for Cathrine Dehli i en klagesak.

Nye medlemmer

Perioden til to av Kontaktpunktets medlemmer, Cathrine Dehli og Gro Granden, gikk ut i 2024. Nye medlemmer foreslått av NHO og LO, Anita Househam og Liv Tørres, ble oppnevnt 1. mars 2024.

Anita Househam er seniorrådgiver for sosial bærekraft i Statnett. Hun har tidligere vært direktør for menneskerettigheter i Telenor ASA og senior manager ved UN Global Compacts hovedkontor i New York. Hun har vært styremedlem i Global Network Initiative og var også medlem av styringskomiteen som ledet utviklingen av Children's Rights and Business Principles.

Liv Tørres er leder av internasjonal avdeling i LO. Før hun begynte i LO i slutten av 2021, var hun direktør for Pathfinders for Peaceful, Just and Inclusive Societies i New York. Liv har tidligere vært direktør i Nobels Freds-senter, generalsekretær i Norsk Folkehjelp, forsknings-sjef ved Forskningsstiftelsen Fafo og politisk rådgiver for arbeids- og inkluderingsministeren.

Foto av Househam: Telenor; Tørres: Erik Sundt.
Alle andre foto: Fredrik Naumann / Felix Features

Fremme OECDs retningslinjer

og veilede næringslivet

En av Kontaktpunktets viktigste oppgaver er å fremme OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv. Retningslinjene har som mål å fremme positive bidrag fra selskapene til økonomiske, miljømessige og sosiale fremskritt i hele verden.

Kontaktpunktet driver utstrakt informasjonsarbeid og veileder norske bedrifter i hvordan de kan oppfylle forventningene i OECDs retningslinjer gjennom veiledere, kurs og seminarer.

I løpet av 2023 har Kontaktpunktet hatt 12 egne arrangementer og deltatt i 31 arrangementer i regi av andre, og har til sammen nådd ut til 4300 personer.

4300
mennesker
nådd i 2023

Full sal da Kontaktpunktet inviterte til konferanse på Munchmuseet i samarbeid med Nærings- og fiskeridepartementet, NHO og LO. (Foto: Fredrik Naumann/Felix Features)

Norges første konferanse om OECDs retningslinjer

Klimaendringer, miljøutfordringer og en urolig verden – hvordan opptre ansvarlig? Det var hovedtemaet i konferansen om ansvarlig næringsliv 14. desember på Munchmuseet.

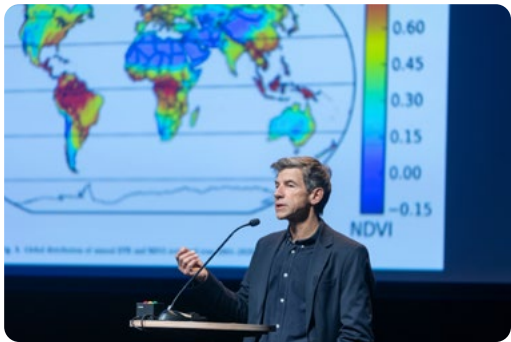
Konferansen var den første av sitt slag i Norge og handlet om OECDs retningslinjer og viktige oppdateringer. Den gikk særlig inn på utfordringer knyttet til klima, miljø og konflikter, og hvordan OECDs oppdaterte retningslinjer kan vise vei i møte med dem. 170 personer møtte opp til faglig påfyll og en ny og viktig møteplass.

Anne Marit Bjørnflaten, statssekretær i Nærings- og fiskeri-departementet, og Allan Jørgensen, OECD Center for Responsible Business Conduct, holdt åpningsinnleggene om globale utfordringer og viktige oppdateringer i retningslinjene. Begge ga honnør til Kontaktpunktet for arbeidet med å fremme retningslinjene og håndtere klager.

Den første paneldebatten gikk så inn på hvordan næringslivet kan drive ansvarlig i en verden preget av kriser, konflikter og endrede rammevilkår. Andre paneldebatt handlet om klima og miljø – og hvordan en kan følge de oppdaterte retningslinjene i praksis. Sist ut var spørsmålet: Hvordan sikre respekt for menneskerettigheter og anstendig arbeid i det grønne skiftet?

Konferansen ble organisert av Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv og Nærings- og fiskeridepartementet i samarbeid med NHO og LO.

Hvordan sikre respekt for menneskerettigheter og anstendig arbeid i det grønne skiftet?

Alle foto: Fredrik Naumann / Felix Features

Når bredere ut med kurs og seminarer

Kontaktpunktet har i 2023 hatt som mål å nå utover Oslo-regionen gjennom regionale kurs og webinarer.

Ut i landet

Kontaktpunktet hadde frokostmøter i Førde og Sogndal i samarbeid med Norec, Sunnfjord Utvikling, Sparebanken Sogn og Fjordane og Sogn Næring om åpenhetsloven og OECDs retningslinjer.

Det gode samarbeidet med Forbrukertilsynet fortsetter, og sammen holdt Forbrukertilsynet og Kontaktpunktet kurs i Tromsø og Stavanger. Kursene ga innføring i åpenhetsloven, OECDs retningslinjer og aktsomhetsvurderinger, og var rettet særlig mot bedrifter som omfattes av loven.

Bedrifter fra de respektive regionene delte sine erfaringer fra arbeidet med åpenhetsloven, hvilket ga gode spørsmålsrunder og utveksling av erfaringer. Kursene inneholdt også dilemmatrening hvor deltakerne fikk konkrete caser til diskusjon.

Kontaktpunktet innledet og var medarrangør på Nordnorske Europadagers sesjon «Tromsøregionen møter EU: Bærekraftreisen i nord». F.v: Nils Kristian Sørheim Nilsen, direktør i Nord-Norges Europakontor, Åse Sand, Kontaktpunktets sekretariat, Sigrid Mogård-Jansen, seksjonsleder for næring og bærekraft i Tromsø kommune, Janni Ekrem, EU-rådgiver, Nord-Norges Europakontor, Sigurd Glomstad, innovasjonsrådgiver i LUP, og Trude Nilsen, administrerende direktør i Næringsforeningen i Tromsøregionen. (Foto: Nordnorske Europadager)

Webinarer og andre arrangementer

Kontaktpunktet har bidratt i flere webinarer om aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven, som forberedelse til rapporteringsplikten med frist 30. juni 2023. Disse var arrangert av Forbrukertilsynet, Virke og Spekter og nådde til sammen ut til 950 deltakere.

Kontaktpunktet har også holdt innlegg om OECDs retningslinjer i kurs arrangert av Future Proof/Raftostiftelsen og Juristenes Utdanningscenter samt på Revisorforeningens bærekraftsakademi.

Kontaktpunktet ved Frode Elgesem og Kristel Tonstad bidro i webinar om aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven hos Virke i januar 2023, sammen med Anders Aasland Kittelsen. Det var over 100 engasjerte deltakere fra ulike bransjer. (Foto: Virke)

Menneskerettigheter står sentralt i Kontaktpunktets arbeid.

Kontaktpunktet som ekspertorgan

Innspill – nye reguleringer

I 2023, ga Kontaktpunktet innspill til gjennomføring av direktivet om bærekraftsrapportering i norsk rett og Europakommisjonens forslag til forordning om forbud mot produkter laget med bruk av tvangsarbeid. Sentralt i innspillene er behovet for samstemte krav til næringslivet, med OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv som et viktig og omforent utgangspunkt.

Næringsliv og menneskerettigheter

Menneskerettigheter står sentralt i Kontaktpunktets arbeid. Sammen med Norges institusjon for menneskerettigheter, utarbeidet Kontaktpunktet en oversikt med eksempler på hvordan næringslivet kan ha negative konsekvenser for menneskerettighetene. Kontaktpunktet holdt også innlegg om menneskerettigheter og anstendig arbeid i Nærings- og fiskeridepartementets kompetanseforum for selskaper med statlig eierskap.

Kontaktpunktet bidro i masterkurs i næringsliv og menneskerettigheter ved Universitetet i Bergen og forelesning om OECDs retningslinjer ved Universitetet i Oslo, med diskusjoner basert på reelle enkeltsaker.

Kontaktpunktet inviterte til paneldebatt om ansvarlig næringsliv i usikre tider preget av krig, konflikt og klimakrise, ved lansering av årsrapport 2022. F.v: Caroline Eriksen, Head of Social Initiatives i NBIM, Vicky Bowman, leder av Myanmar Centre for Responsible Business, Geir O. Sundbø, hovedtillitsvalgt i Yara, Berit Lindeman, generalsekretær i Den norske Helsingforskomité og Frode Elgesem, leder av Kontaktpunktet. (Foto: Fredrik Naumann / Felix Features)

Arendalsuka – en viktig møteplass

Kontaktpunktet var tilstede under Arendalsuka, der åpenhetsloven og OECDs retningslinjer var viktige tema. Kontaktpunktet bidro i debatter og arrangerte en panelsamtale om oppdateringene i retningslinjene til fullsatt sal.

Kontaktpunktet og bedriftsnetverket No17 arrangerte en paneldebatt om OECDs oppdaterte retningslinjer under Arendalsuka. F.v. Elise Must, leder for samfunnsansvar i Hydro, Kari Sofie Bjørnsen i Akershus Høyre, Karoline Bakka Hjertø, leder for bærekraft i SpareBank 1 Østlandet, Tord Dale, leder for bærekraft i Virke, og Elisabeth Andvig, seniorrådgiver i Kontaktpunktet. (Foto: Kontaktpunktet)

Kontaktpunktet bidro i en paneldebatt om redegjørelser etter åpenhetsloven, i regi av Etisk handel Norge. (Foto: Else Gun Ommundsen)

Næringslivsundersøkelsen: Styret mer involvert i ansvarlig næringsliv

Kontaktpunktets næringslivsundersøkelse fra 2023 viser positiv utvikling på flere områder siden forrige undersøkelse i 2019.

Undersøkelsen kartlegger kjennskapen til og arbeidet med OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv blant norske næringslivsledere. Den ble lansert på Litteraturhuset i juni 2023 hvor et panel med representanter fra NHO, Forbrukertilsynet, Virke og NG Group diskuterte resultatene.

De viktigste positive endringene siden forrige undersøkelse er økt engasjement i styrers arbeid med ansvarlig næringsliv og bærekraft, høyere andel bedrifter som kartlegger risiko med hensyn til menneskerettigheter, miljø og klima, og økt kjennskap til ILOs kjernekonvensjoner. Undersøkelsen viser videre at det er tydelig sammenheng mellom størrelse på bedriften og kjennskap til og kunnskap om ansvarlig næringsliv.

Bente Øverli i Forbrukertilsynet understreket at mange bedrifter jobber godt med aktsomhetsvurderinger og sitter ofte med mye

Cathrine Dehli, medlem i Kontaktpunktet, presenterte resultatene fra næringslivsundersøkelsen om bedriftslederes kjennskap og arbeid med ansvarlig næringsliv. (Foto: Fredrik Naumann / Felix Features)

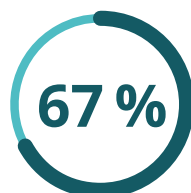
er omfattet av
åpenhetsloven

har kjennskap til
åpenhetsloven

av bedrifter omfattet av
åpenhetsloven har kartlagt
risiko for negativ påvirkning
på menneskerettigheter
og anstendig arbeid

av dem som har kartlagt
risiko har iverksatt tiltak
for å stanse, forebygge
eller begrense negative
konsekvenser

kunnskap «in-house». – Samtidig snakker jeg med mange topledere og det virker dessverre som om dette med ansvarlig næringsliv og aktsomhets-vurderinger for noen ikke løftes godt nok, påpekte hun.

Runa Opdal Kerr i NG Group mente at det er helt vesentlig å ha en risikobasert tilnærming og ha en systematikk. – Man kan ikke sjekke alt. Jeg ser en utvikling fra tidligere hvor vi var for opptatt av detaljer i stedet for systemiske utfordringer.

En viktig konklusjon er at det fortsatt er et stort behov for informasjon og veiledning om OECDs retningslinjer og ansvarlig næringsliv blant norske bedrifter, også etter at åpenhetsloven trådte i kraft.

Næringslivsundersøkelsen ble gjennomført av Sentio Research Norge.

Det kommer en tsunami av krav mot norske bedrifter, gjennom EU-direktiver og forordninger. Det er stort behov for veiledning, men myndighetene tar ikke ansvar for helheten, sa Idar Kreutzer, områdedirektør i NHO. Andre i panelet f.v: Runa Opdal Kerr, Chief Sustainability Officer i NG Group, Bente Øverli, avdelingsdirektør i Forbrukertilsynet, og Anders Aasland Kittelsen, advokat i Virke. Cathrine Dehli, medlem i Kontaktpunktet, ledet diskusjonen. (Foto: Fredrik Naumann / Felix Features)

De uformelle pausediskusjonene er en viktig del av programmet. (Foto: Fredrik Naumann / Felix Features)

Melanie Moore, Head of Sustainability i Wilhelmsen, fortalte om hvordan sivilsamfunnet ved Amnesty International har bidratt til å styrke selskapets arbeid med aktsomhetsvurderinger. (Foto: Fredrik Naumann / Felix Features)

BI – ett år med åpenhetsloven

Det var fullt hus og debatt med høy temperatur da BI og Kontaktpunktet inviterte til frokostseminar om åpenhetsloven i oktober 2023.

Erfaringer fra bedriftene

Tre bedrifter delte erfaringer med åpenhetsloven: Posten Bring, Skogstad Sport, og Wilh. Wilhelmsen Holding ASA. De understreket at loven har bidratt til kunnskap om menneskerettigheter i bedriftene.

I første omgang har selskapene arbeidet med å følge kravene, men de ser også at det er muligheter for effektivisering og forbedringer som ikke bare har med risikoreduksjon å gjøre. Oppdatering av og bevisstgjøring rundt interne retningslinjer og prosedyrer på tvers av ulike avdelinger har vært et positivt resultat.

Engasjement fra ledelsens side har vokst kraftig. Samtidig er det utfordringer knyttet til implementering av loven, som spørsmål om prioriteringer og hvor langt ansvaret går for gjenoppretting når brudd avdekkes.

Virker retten til informasjon?

Tord Dale, leder for bærekraft/politikk i Virke, Ina Lindahl Nyrud, advokat i Norsk Journalistlag, og Anja Bakken Riise, leder i Framtiden i våre hender bidro til å øke temperaturen i rommet i panel-diskusjonen, som ble fasilitert av Kontaktpunktet.

- Åpenhetsloven er et mulig scoop for journalisters tilgang til informasjon, fastslo Nyrud. Bakken Riise etterlyser fortsatt rett til informasjon rundt produksjonssted og mener dette må inn etter evaluering av loven, blant annet for å styrke etterprøvbarehet. Et hjertesukk fra Dale var at det ikke er så lett å få forståelse fra sivilsamfunn og journalister, som krever umiddelbare svar, om at aktsomhetsvurderinger er et langsiktig arbeid.

En positiv effekt av loven, ifølge debattantene, er at utfordringer knyttet til menneskerettigheter og miljø, og i ytterste konsekvens, bærekraft, diskuteres mer helhetlig i Norge, og at vi er mer bevisste vårt ansvar når det gjelder en grønn og rettferdig omstilling.

Behandling av klagesaker

OECDs kontaktpunktordning gir organisasjoner og individer mulighet til å klage inn selskaper de mener har opptrådt i strid med retningslinjene for ansvarlig næringsliv. Klageprosessen er ikke-rettslig. Kontaktpunktet tilbyr dialog og mekling mellom partene, og målet er å komme frem til en felles løsning.

Kontaktpunktet behandler klager mot selskaper som opererer i eller fra Norge. Saksbehandlingen skal være upartisk, forutsigbar, rettferdig og i tråd med retningslinjene. Sakene behandles i henhold til prosedyrene i OECDs retningslinjer og Kontaktpunktets prosedyrer.

Klagesak mot Aker BP ASA og Aker ASA

Kontaktpunktet tok i 2023 to klager mot henholdsvis Aker BP ASA og Aker ASA til videre behandling og tilbød partene dialog og mekling.

Sakene gjelder Aker BP ASAs oppkjøp av Lundin Energy ABs olje- og gassvirksomhet i Norge (Lundin Energy Norway AS).

Klagerne hevder at Lundin Energy AB (tidligere Lundin Oil AB, nå Orrön Energy AB) bidro til alvorlige og systematiske menneskerettighetsbrudd i Sudan i perioden 1997 til 2003 i forbindelse med selskapets aktiviteter i landet. Styreleder og tidligere administrerende direktør i Lundin Energy AB er tiltalt i Sverige for medvirkning til folkerettsbrudd.

Klagerne mener at Aker BP ASAs oppkjøp har medført at Orrön Energy AB i fremtiden ikke vil ha finansiell mulighet til å kunne gi erstatning til ofre for menneskerettighetsbruddene i Sudan. De hevder at Aker BP ASA og Aker ASA har opptrådt i strid med

OECDs retningslinjer når det gjelder aktsomhetsvurderinger med hensyn til menneskerettigheter i forbindelse med oppkjøpet, interessentdialog og håndtering av pågående, uopprettede negative konsekvenser. Aker BP ASA og Aker ASA har bestridt klagerens påstander.

Tre sør-sudanske og fem europeiske organisasjoner leverte klagen i mai 2022 på vegne av rundt 200 000 sør-sudanske ofre for menneskerettighetsbrudd. Organisasjonene er Civil Society Coalition on Natural Resources, Liech Victims Voices, South Sudan Council of Churches, Global Idé, Kirkens Nødhjelp, Norsk Folkehjelp, PAX og Swedwatch.

Kontaktpunktets innledende vurdering ble publisert 27. februar 2023. Kontaktpunktet besluttet å ta deler av klagen til behandling, begrenset til spørsmål som gjelder de innklagede selskapenes aktsomhetsvurderinger med hensyn til menneskerettigheter i forbindelse med oppkjøpet.

Partene aksepterte tilbudet om dialog og mekling. Det var satt av tre dager til mekling i august med erfarne, eksterne meklere, som var godkjent av begge parter. Meklerne var tidligere leder av Nederlands kontaktpunkt, Maartje van Putten, og høyesterettsdommer Ingvald Falch. Partene lyktes ikke med å komme til enighet og saken er nå til utredning i Kontaktpunktet.

Maartje van Putten, tidligere leder av Nederlands kontaktpunkt, og Ingvald Falch, høyesterettsdommer, meklet i klagesaken mot Aker BP ASA og Aker ASA. (Foto: Kontaktpunktet)

Internasjonalt samarbeid

Den tredje hovedoppgaven til Kontaktpunktet er å samarbeide og dele god praksis med OECD og kontaktpunktene i andre land. Kontaktpunktet og sekretariatet deltar i nettverksmøter i OECD og sekretariatet deltar som observatør i OECDs arbeidsgruppe for ansvarlig næringsliv.

OECD inviterte ministre og høynivårepresentanter fra OECD-land og andre land til ministermøte i Paris om ansvarlig næringsliv 14.-15. februar 2023. Der var hovedtemaene hvordan en kan fremme og legge til rette for ansvarlig forretningsdrift i en global økonomi og ansvarlighet som en hjørnestein i det internasjonale regelbaserte handels- og investeringssystemet. Den norske delegasjonen ble ledet av Anne Marit Bjørnflaten i Nærings- og fiskeridepartementet. Kontaktpunktets sekretariat var med i delegasjonen.

OECDs ministermøte i Paris om ansvarlig næringsliv i februar 2023. (Foto: OECD)

OECDs oppdaterte retningslinjer

Aller viktigst for Kontaktpunktet i 2023 var arbeidet med å oppdatere OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv.

Kontaktpunktet ga innspill til oppdateringene og sekretariatet hadde tett kontakt med Nærings- og fiskeridepartementet, som representerer Norge i OECDs arbeidsgruppe for ansvarlig næringsliv.

Kontaktpunktet deltok også i nettverksmøter for kontaktpunktene og delte erfaringer fra arbeidet med å fremme OECDs retningslinjer, veilede næringslivet og behandle klagesaker.

Nordisk-baltisk nettverk

De nordisk-baltiske kontaktpunktene har siden 2018 hatt årlige nettverksmøter for å dele informasjon og erfaringer og for å lære av hverandre. I 2023 møttes nettverket i Reykjavik.

Norges kontaktpunkt delte erfaringer med klagesaker, presenterte funn fra næringslivsundersøkelsen og fortalte om hvordan det arbeider for å nå ut til bedrifter gjennom kurs, egne og andres arrangementer og ved å utvikle verktøy for ansvarlig næringsliv og aktsomhetsvurderinger. Kontaktpunktet hadde med sin helt ferske årsrapport på engelsk.

Kontaktpunktet deltok også på et eksternt seminar, «Sustainable Value Chains – from voluntary measures to legislation», i regi av Sveriges ambassade og EUs delegasjon til Island, om lover og reguleringer med hensyn til bærekraft og ansvarlig næringsliv. Kontaktpunktet presenterte åpenhetsloven.

Nordisk-baltisk nettverksmøte i vinden, med kontaktpunkt fra Danmark, Estland, Finland, Island, Norge og Sverige. Latvia og Litauen kunne dessverre ikke delta denne gangen. Bak troner Harpa, Reykjaviks vakre konserthus. (Foto: Islands kontaktpunkt)

Beate Ekeløve-Slydal, sivilsamfunnets medlem i Kontaktpunktet, og Åsa Törnlund, internasjonal sekretær i LO i Sverige og medlem av Sveriges kontaktpunkt, deltok både på nettverksmøtet og seminar hos EU-delegasjonen. (Foto: Kontaktpunktet)

Lærerik reise til Bangladesh

Klesproduksjon har vært avgjørende for fattighedsreduksjon og økonomisk vekst i Bangladesh, men arbeiderne har fortsatt ikke lønn å leve av.

Kontaktpunktet deltok i 2023 på en prosjektreise til Bangladesh, verdens nest største produksjonsland av klær etter Kina. Reisen var organisert av Etisk handel Norge og Ethical Trading Initiative Bangladesh. Den ga nyttig innsikt i hva som er oppnådd, men også utfordringer i sektoren.

Reisen var organisert av Etisk handel Norge og Ethical Trading Initiative Bangladesh. Andre deltakere var Forbrukertilsynet, Virke og representanter fra næringslivet. Her er gruppen sammen med ledelse og arbeidstakerrepresentanter ved en tekstilfabrikk. (Foto: Nadia Ullah)

Sikkerhetsavtalen et gjennombrudd

Klessektoren står for 84 prosent av landets eksport og har vært en døråpner til arbeidslivet for millioner av kvinner. Samtidig har sektoren vært heftet med ulykker knyttet til mangelfull sikkerhet uten at det førte til endring på fabrikkene.

En katastrofal ulykke i 2013 endret dette. Fabrikkbygningen Rana Plaza kollapset. 1133 ble drept og flere tusen skadet. Det satte kraft i fagbevegelsens og sivilsamfunnets krav om at næringslivet hadde et ansvar for helse og sikkerhet i leverandørkjeden.

Klessektoren står for 84 prosent av landets eksport og har vært en døråpner til arbeidslivet for millioner av kvinner

Resultatet ble en banebrytende juridisk bindende avtale mellom fagforeninger og internasjonale selskaper som produserte klær i Bangladesh – i dag kjent som Sikkerhetsavtalen. I 2022 ble avtalen utvidet med en egen Sikkerhetsavtale for Pakistan.

Avtalen har bidratt til store forbedringer med hensyn til sikkerhet i fabrikkene i Bangladesh. Rana Plaza-ulykken er også et viktig bakteppe for rettsutviklingen i EU og Norge de siste årene, som åpenhetsloven.

Minstelønn langt fra en levelønn

Sosiale og faglige rettigheter er derimot ikke styrket, selv om organisasjonsfrihet er forankret i grunnloven. Fagforeningsarbeid motarbeides ved fagforeningsknusing, vold mot arbeidstakere, og omstendelige prosesskrav, ifølge ITUC.

Dette kom tydelig fram høsten 2023 da minstelønn for arbeidere på klesfabrikker var til forhandling for første gang på fem år. Fire arbeidstakerrepresentanter har blitt drept og mange arbeidere arrestert for å ha deltatt i demonstrasjoner.

Gruppen besøkte to fabrikker, som inkluderte møte med ledelsen, arbeidstakerrepresentanter og omvisning i fabrikklokalet. Gruppen hadde også møter IndustriALL Bangladesh Council og Norges ambassadør Espen Rikter-Svendsen. (Foto: Kontaktpunktet)

Fagforeninger la fram krav om økning fra gjeldende minstelønn på 8000 taka (910 NOK) til 23 000 taka (2620 NOK), beregnet som minste beløp for å kunne dekke grunnleggende behov for en familie i Dhaka. Myndighetene etterkom ikke kravet og fastsatte i november ny minstelønn til 12 500 taka. Lønnsøkningen er på 56 prosent, men det er ikke reell økning, påpeker IndustriALL, fordi den i stor grad blir spist opp av kraftig prisøkning og inflasjon.

Lovregulering ønskes velkommen

Betydningen av bindende avtaler og lovregulering, og kollektive forhandlinger, ble understreket på *OECD Forum for Due Diligence in the Garment and Footwear Sector* i februar 2024. Dette er viktig for implementering av avtaler, holde næringslivet ansvarlig og for at arbeidstakere får en plass ved forhandlingsbordet.

IndustriALL Bangladesh Council understreket i møte med gruppen at de ønsker lovregulering velkommen for at kjøpere skal legge press på leverandører og myndigheter i Bangladesh. Samtidig er det viktig at kjøpere tar sin del av byrden og ikke skyver kostnader og ansvar nedover i kjeden.

De siste årene har det vært en jevn nedgang av kvinnelige arbeidstakere i sektoren. Det er flere årsaker, blant annet at økende grad av automatisering favoriserer menn da kvinner ikke anses som kompetente til å drifte maskiner. (Foto: Kontaktpunktet)

Lønnsøkningen er på 56 prosent, men det er ikke reell økning, påpeker IndustriALL, fordi den i stor grad blir spist opp av kraftig prisøkning og inflasjon.

Regnskap 2023

Kontaktpunktets budsjett i 2023 var på NOK 5,5 millioner. Midlene har i hovedsak gått til lønn til ansatte i sekretariatet samt honorarer til Kontaktpunktmedlemmer. Øvrige midler har i hovedsak gått til utadrettet virksomhet og mekling i klagesaker.

Alle beløp er i NOK

	Forbruk 2023
Ansatte i sekretariatet (lønnsmidler, inkl. overtid og reisetid)	3 020 751
Kontaktpunktmedlemmer, vikarer, meklerhonorar, inkl. arbeidsgiveravgift	737 351
Kjøp av tjenester (næringslivsundersøkelse, konferanse om ansvarlig næringsliv, mekling m.v.)	833 079
Informasjon og profilering (årsrapport m.v.), møter ifm. klagesaker, kurs, andre arrangementer	478 117
Reiser og diett	289 292
Trykksaker og div. kontor	46 500
Annet	17 972
Totalt	5 423 062

Utgitt av:
Norges kontaktpunkt for ansvarlig næringsliv

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no
Publikasjonskode: E-1024-B/E

Design: Melkeveien designkontor as
Omslagsillustrasjon: Tibe Gjerholm

Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
05/2024 – opplag 170

OECDs RETNINGSLINJER
FOR ANSVARLIG
NÆRINGSLIV

NORGES KONTAKTPUNKT
FOR ANSVARLIG
NÆRINGSLIV